

**AUREL BUMBAS-VOROBIOV:
VALENTINA BUMBAS-
VOROBIOV**

**MA students, MA Program
in Culture and Communi-
cation, Babes-Bolyai
University, Cluj, Romania**

construcție, ale supunerii acestora la simplitatea și rigoarea volumului geometric...[stilul] se dezvoltă pe baza unor legi matematice clare, de largă generalitate, cu o mare capacitate de abstractizare...arhitectura creată în acest stil nu se mai referă la tradiții locale, naționale, ci devine mai curând o caracteristică a civilizației secolului XX.” – Constantin Prut, *Dictionar de arta moderna*, Albatros, 1982. Reacția unuia dintre cei mai importanți teoreticieni ai postmodernismului în arhitectură, Robert Venturi, se referă îndeosebi la acest stil: “Arhitecții nu își mai pot permite să fie intimidați de limbajul moral puritan al modernismului ortodox din arhitectură. Prefer elementele hibride mai degrabă decât cele “pure”, compromisul mai degrabă decât “sinceritatea”, ceea ce este distorsionat în dauna abordării “limpezi”, ceea ce e ambiguu față de ceea ce e “articulat”, perversul deopotrivă cu ceea ce e impersonal, plictisitorul împreună cu “interesantul”, ceea ce tolerează mai degrabă decât ceea ce exclude, redundantul în dauna simplului, cea ce este inconsistent și echivoc decât ceea ce e direct și clar. Sunt pentru o vitalitate ravasită mai degrabă decât pentru o unitate evidentă.” Robert Venturi, *Complexity and Contradiction in Architecture* (1966), în L. Cahoon (ed), *Op. cit.*, pg. 326. Ironizând deviza ce exprimă esența modernismului arhitectural, “*Less is more*”, Venturi propune formula “*Less is bore*”.

8 Charles Jencks, în *What is Post-modernism?* (1986) *apud* Stuart Sim, *Post-modern Thought*, Routledge, 1999, pg. 82

9 Fredric Jameson, *Op. cit.*, pg.2

10 *Ibidem*, pg. 55

11 *Idem*, în *Postmodernism and Consumer Society*, *apud* S. Connor, *Cultura Postmoderna*, Meridiane, 1999, pg. 64. Ideea este dezvoltată și de către alți autori postmoderni, în special de către Jean Baudrillard.

12 Steven Connor, *Op.cit.*, pg. 18

13 *Ibidem*, pg. 25

14 Terry Eagleton, *The Post-Modern Aura: The Act of Fiction in an Age of Inflation*, 1985, în S. Connor, *Op. Cit.* pg. 24

Aurel Bumbas-Vorobiov; Valentina Bumbas-Vorobiov

Peter Sloterdijk, În aceeași barcă, Eseu despre hiperpolitica

(traducere de Ovidiu Tichindeleanu și
Konrad Petrovsky) Ideea, Cluj, 2002

Dispretuirea maselor, Eseu asupra luptelor culturale în societatea moderna

(traducere de Aurel Codoban), Ideea, Cluj,
2002

Cartile lui Sloterdijk au apărut în colecția Panopticon a editurii Ideea, în anul 2002, fiecare cuprinzând câte un eseu publicat inițial în Germania în 1993 și respectiv 2000. Astfel suntem ajutați să plonjăm în frământările recente ale unui gânditor contemporan. Dorința de a prezenta cele două eseuri printr-un singur text este întărită nu numai de faptul că ele aparțin aceluiași autor, ci mai ales de convergența analizelor autorului către critica tabloului societății contemporane. Parcursul eseurilor sale cuprind analize ale istoriei civilizației și ale politicii,

oferind solutii hermeneutice unor texte filosofice semnificative. Finalul ambelor eseuri conflueaza catre un câmp de reflectie ce are în centru realitatea contemporana surprinsa ca „o societate a omului nou si a ultimului om ... o întreprindere fara substanta – un câmp cu nenumarati vectori” (*În aceeași barcă*, p. 60), care „trebuie sa se bazeze pe faptul ca diferenta dintre învingatori si învinsi la piata sau pe stadioane nu marturiseste sau nu produce nici o deosebire de esenta, ci reprezinta mereu doar o lista de pozitii revizuibile” (*Disprețuirea maselor*, p. 75). Peste pulberea ideilor care traverseaza necontenit eseurile sale se aseaza un umor ce mizeaza pe posibilitatile limbii în conjunctie cu ideile. Aici umorul nu este menit sa usureze lectura, ci e destinat mai de graba unor lectori nelinistiti de expunerea în permanenta la pretentiile de nivelare a valorilor si la solutiile globalizarii.

În primul eseu politica este gândita drept arta a posibilului, care încearca sa dezamorseze un paradox pe care conceptul de umanitate îl implica. Acest paradox este faptul ca „apartinem celor carora nu le coapartinem”. Drumul initiatic al eseului developeaza trei cadre mari: paleopolitica, politica clasica si hiperpolitica. Pentru aceste trei cadre autorul gaseste trei metafore plastice: primul cadru este simbolizabil prin plute „pe care mici grupuri de oameni plutesc în deriva”(15); al doilea cadru ar corespunde „artei navigatiei de-a lungul coastelor, cu galere statale si fregate regale, pornite catre destinatii îndepartate si riscante, bazându-se pe o viziune a Marimii”(15); ultimul cadru este cel al „superferiboturilor care,

aproape imposibil de manevrat din cauza marimii, brazdeaza o mare de naufragiati, iar în timp ce coca navei este amenintata de tragice turbulente, la bord se tin conferinte înfrigate despre arta posibilului”(16). Trioul metaforic sugereaza o coapartenenta ce nu poate fi surmontata, si careia ne supunem prin nastere.

Paleopolitica nu se confunda cu perioada marilor civilizatii, o precede, aduce omul la prezenta prin „miracolul repetitiei omului prin om”, asigurând „secesiunea de batrîna natura” constituind fiinta-hoarda capabila sa „cloceasca” oameni si sa transmita „peste uriasa perioade de timp calitati tot mai riscante si mai luxuriante” (19). Coapartenenta în hoarda este data „de faptul de a se auzi reciproc”, ceea ce face din hoarda „o cutie de rezonanta” si din membrii ei „cavitati ecoacustice”, astfel lumea si adevarul pentru locuitorul hoardei sunt „ceea ce este cazul sa fie” si „acel ceva de care se poate ancora”. Paleopolitica este arta posibilului „în mic – arta de a se limita la putin de dragul celui mai mare bun, cel al vietii însufletite” (24).

Politica clasica este obsedata de marime, ia arta posibilului si o experimenteaza la dimensiuni mari, dorind sa solutioneze „folosirea omului de catre om”. Aceasta obsesie a Marimii face sa fie puse în relatie cât mai multe grupuri de oameni, ajungând sa descrie cosmosul ca pe „o casa mare”, deschizând nevoia unei marimi geo-demografice, dar si a unei cosmo-metafizice. Acest viraj megaloman are simptome vizibile în inventarea necesitatii unui demers educational ce orienteaza de la mic la mare spre o

metagîndire care va avea ca atlet propriu pe *homo politicus*. „Lumea politica este tot ceea ce este cazul sa fie în interiorul celui mai mare cerc”(30), pentru lume statul fiind „o mare mama metaforica ce leaga cetatenii într-o comunitate imaginara a pîntecului”(31), iar conducerea se defineste „ca puterea sau capacitatea de a folosi oamenii ca mijloace” (33). Acest mare cerc cosmic își datoreaza frumusețea unui centru divin sau monarhic, pentru el manufacturîndu-se oameni puternic individualizati prin „antrenamente filosofice”, pe de-o parte, iar pe de cealalta parte producîndu-se „mase umane manevrabile ce vor fi destinate muncii de jos” (38).

Succesoarea politicii clasice este arta posibilului aplicata unei epoci industriale ce trebuie sa își asume „moartea lui Dumnezeu” si deci a ierarhiilor care organizeaza cosmosul. Termenul care aduna laolalta nu mai este centrul divino-monarhic, ci „drepturile omului”, domeniul gîndirii se situeaza acum între „ceva” care piere si un „cumva” pe care îl cere „ingratul defunct”. Ceea ce piere este o epoca agrara si acel „cumva” se defineste în functie de „caile de acces la gari, la terminale si la legaturi”(42), grijile politice si le atribuie masa, populatiile urias distantate se constituie „în comunitati metabolice hibride”, suferind nu de „megalomanie”, ci de „holomanie”. Globalizarea dizolva ultimele forme ale politicii clasice oferind „o lume fara forma”, „o societate fara identitate”, un spirit postmodern „al lipsei de fond”, statul devenind „un castel de nisip”, iar la orizont se ridica „o internationala monstruoasa a ultimilor consumatori”,

iar pe fondul acestor mutatii apar reactii nationalisto-psiho-patoide. Aceste conditii îl determina pe autor sa confere culturii un rol terapeutic definind-o „ca pe un set de sonoritati care acordeaza coapartenenta pentru ca populatiile sa interpreteze împreuna” (50). În acelasi timp cultura este cea care cere, prin frînarea implantarii democratiei în unele parti ale lumii, o hiperpolitica – arta a coapartenentei, necesar de implementat. Ea va tine seama de esecurile anterioare, de revolta reactiva, de „individualismul de apartament al metropolelor postmoderne”, de socialismul care se înfaptuieste ca asocialism, de dubla figura a omului ca om nou si ultimul om, interesat de „micile bucurii de zi si de noapte”, dezinteresat de reproducere, angajat fara întoarcere, dar mai ales trebuie sa tina seama ca jocul ei social e necesar sa-i lase si pe cei din viitor sa cîstige.

Autorul își încheie într-o nota optimista eseu subliniind la limita sferelor paleopoliticii si hiperpoliticii necesitatea de a pastra ca deziderat „arta repetitiei omului prin om”. Toate acestea ne fac sa credem ca hiperpolitica nu poate si nici nu vrea sa resusciteze absolutul si nici sa se deghizeze în el. Mai de graba ea ar putea fi garantul persistentei comunitatilor în absenta Absolutului.

Cel de-al doilea eseu își camufleaza tema în chiar titlul sau. Expresia „dispretuirea maselor” ascunde un sens dublu, atît pe cel în care masele sunt obiect al dispretului cît si pe cel în care masele sunt cele care dispretuiesc, iar tema eseului este ilustrarea acestei treceri. Tinînd seama de cele prezentate anterior discutia despre mase este posibila datorita desfacerii

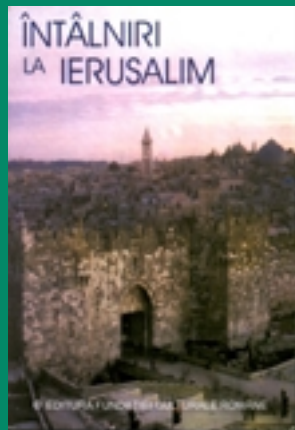
Marimii și transferării tensiunilor posibilului către mase. Pretextul discuției îl oferă pentru autor ideea hegeliană după care în modernitate masa este capabilă de subiectivitate, dar și analizele lui Elias Canetti din *Masa și putere*, pentru care masa ca „negru de oameni” trăiește din voința sa de descărcare, dezvoltând în adunările sale adevărate forțe de supt. Acestor repere li se adaugă reflecțiile autorului asupra masei de tip contemporan care nu se mai adună fizic, ci participă la programe de divertisment, membrii ei „plutesc liber”, ea este „un agregat gazos”, urmarea este că ceea ce orientează societatea ei sunt „simbolurile mijloacelor de comunicare”, ea își pierde reperul corporal și apetenta revoluționară, devenind o masă „fără potențial, o sumă de microanarhisme și individualități”, trăind în particulele ei, iar diferența dintre cele două tipuri de masă poate fi dată de „diferența dintre descărcare și divertisment”(19). Ceea ce este comun celor două tipuri de masă este venerarea de tip carlylic, „această înseamnă a subordona realitatea proiecției și, fără a considera însușirile obiectului admirat, a da frâu liber cerinței obiective de idealizare, transfigurare și supraevaluare”(21), iar obiectul adorării nu e căutat pe verticală ci „vis-a-vis, la aceeași înălțime”, ceea ce face ca cei admirați, lideri sau staruri, să fie „teribil de apropiați de admiratorii lor stupizi”.

Ceea ce aduce modernitatea este stergerea verticalității ca simbol al transcendenței, ducând la amenințarea egală a tuturor, transformarea disprețului adresat maselor în dispreț față de orice transcendență.

Are loc o stergere a diferențelor pe verticală din ordin burghez, ridicarea primatului egalității prin naștere și în consecință refuzul diferențelor naturale și înlocuirea lor prin „diferențe făcute” și acceptarea doar a „constructelor sociale”. „De acum, nu mai există fapte reale, de acum există numai interpretări. ... nu există stăpâni, există numai procese de supunere, nu există nici un talent, există numai procese de învățare, nu există geniu, există numai proces de producție. Nu există autori, există numai proces de programare – și programatori programați”(65). Trăind din aparente talentul și geniul devin suparatoare, „democrația învinge arta”, iar fenomenul luptei culturale este cel care ne orientează către „legitimarea și originea diferențelor” într-o lume dornică să le anuleze.

Ceea ce numim cultura de masă urmează același drum al transformării diferențelor verticale în diferențe orizontale, făcute pe baza egalității, ducând la sinonimia dintre identitate și indiferență, reușind să organizeze o lume totalmente medie. Autorul crede că recuperarea diferențelor mai este posibilă acolo unde recunoașterea și succesul sunt obținute prin rezultate proprii deoarece ele ar fi „auto- și co-producătoare de diferențe”. Expresia *Exercices d'admiration* oferită de Emil Cioran „este deschisul pentru strafulgerarea marii diferențe care nu ne stă la dispoziție” (78).

Eseul diagnostic se încheie cu sugestia de a accepta cultura care provoacă „masă în interiorul nostru pentru a decide împotriva ei însăși” (78) și care produce „o diferență spre mai bine, care, ca toate diferențele relevante există de atâtea ori și atât timp cât este

facuta”(78). Cultura este vazuta deci ca ceea ce poate rupe planul monoton al valorilor pe orizontala pentru a produce un relief polimorf destinat meditarii nu producerii.

Daca ar trebui sa formulam o concluzie în ceea ce priveste necesitatea lecturii celor doua eseuri, am putea spune ca ele sunt destinate doar unor minti care își doresc nelinistea drept alternativa la „micile placeri de zi si de noapte”. Savoarea textelor cere gustul unor lectori dornici de meditatie si capabili de perceptii deosebite, nu unor nostalgici ai absolutului sau unor producatori de valori nivelatoare.

Codruta Cuceu

Întâlniri la Ierusalim
organizate si consemnate de Costel
Safirman si Leon Volovici, Editura
Fundatiei Culturale Romane, Bucuresti,
2001, 415 p.

Întâlnirile culturale de la Ierusalim, cu acuratetea si naturalitatea necenzurata a stilului oral, ce caracterizeaza relatarile despre ele din cartea intitulata *Întâlniri la Ierusalim*, vin parca sa contrazica ceea ce Culianu diagnostica la sfîrsitul erei comuniste, cînd vorbea, exagerînd retoric despre o disparitie a culturii romane. O carte precum cea prezentata aici poate constitui dovada clara a existentei unei nebanuite vitalitati, a unui prea plin cultural romanesc, pulsînd si în “diaspora intelectuala” cauzata de comunism.

Întâlnirile culturale de la Ierusalim prilejuiesc, de regula, unor invitati de marca ai Cercului Cultural si o întîlnire cu Cetatea ce stîrneste spiritual, provocînd în om o anumita stare de profunda reflexivitate, dublata de o senzatie de împlinire spirituala, poate de eliberare.

CODRUTA CUCEU

MA Student, MA Program in Culture and Communication, Babes-Bolyai University, Cluj, Romania. Translator of *After the Absolute* by Leonard Swidler (2003) codrutaliana@yahoo.com